

**Archiefwerking met betrekking tot
het architecturale erfgoed
Jaarplan 2005**

O. INLEIDING

I. SENSIBILISEREN

I.1 Situatieschets

I.2 Visie en algemene doelstellingen

I.3 Concrete acties

I.3.1 Aanvullende acties voor verspreiding folder

I.3.2 Activeren van deelwebsite

I.3.2 Debat voeren over architectuurarchieven

II. ACTIES RONDOM BEWAREN, ONDERZOEKEN EN ONTSLUITEN

II.1 Situatieschets

II.2 Visie en algemene doelstellingen

II.3 Concrete acties

II.3.1 Gerichte projecten rondom bewaren: partnerships Van huffel, Isgour, De Pauw

II.3.2 Project 'Wonen in Welvaart': onderzoek, thematische ontsluiting, expertise, sensibiliseren

II.3.3 Architectuurarchieven toegankelijk maken: Archiefbank Vlaanderen en ODIS

II.3.4 Partnership rond archief Vlaams bouwmeester

III. KENNISOVERDRACHT

III.1 Situatieschets

III.2 Visie en algemene doelstellingen

III.3 Concrete acties

III.2.1 Expertiseverlening aan archiefvormers en archiefbewaarders

III.2.2 Bekendmaking en verspreiding van 'Handleiding architectuurarchieven'

III.2.3 Opstart architectuurhistorische publicatiereeks rondom archieven: Huib Hoste

III.2.4 Continueren archivalische deelreeks: onderzoek naar 'bewaren' en 'ontsluiten'

IV. COÖRDINATIE

IV.1 Situatieschets

IV.2 Visie en algemene doelstellingen

IV.3 Concrete acties

IV.3.1 Inventarisatie en in kaart brengen van gegevens

IV.3.1.1 Continueren Onderzoek Stafkaart Vlaamse Architectuurarchieven

IV.3.1.2 Publicatie Stafkaart Vlaamse Architectuurarchieven

IV.3.2 Samenwerking tussen archiefinstellingen

IV.3.2.1 Databank Vlaamse Architectuurarchieven

IV.3.2.2 Project 'Wonen in welvaart'

IV.3.2.3 Organisatie van informele adviesraad

V. PROCEDURES VOOR VERWERVING

V.1 Situatieschets

V.2 Visie en algemene doelstellingen

V.3 Concrete acties

V.3.1 Onderzoek naar criteria voor verwerving en waardebeoordeling

VI. COMMUNICATOR EN BEMIDDELAAR

VI.1 Situatieschets

VI.2 Visie en algemene doelstellingen

VI.3 Concrete acties

VI.3.1 Adviesraad

VI.3.2 Vertegenwoordiger in verschillende overlegorganen

O. INLEIDING

Dit jaarplan 2005 is opgebouwd tegen de achtergrond van het *Beleidsplan Archiefcoördinatie* opgesteld in maart 2003.

De verschillende hoofdstukken van dit jaarplan (aangeduid met Romeinse cijfers) herhalen de speerpunten uit de missie, die in het beleidsplan naar voor werd geschoven. Elk hoofdstuk is opgedeeld in drie paragrafen. Een eerste paragraaf 'Situatieschets' introduceert het deeldomein waarop het hoofdstuk betrekking heeft en geeft aan welke acties reeds werden ondernomen binnen het deeldomein. In een tweede paragraaf wordt ingegaan op de visie en de doelstellingen die in het beleidsplan naar voor werden geschoven betreffende dit deeldomein. Een derde paragraaf gaat in op de verschillende concrete acties die tijdens het werkingsjaar 2005 zullen worden ondernomen.

I. SENSIBILISEREN

I.1 Situatieschets

De opstart van de werking van het CVAA heeft het voorbije jaar bij archiefvormers en –bewaarders, maar ook bij het grote publiek reeds vele reacties omtrent architectuurarchieven losgeweekt. Het CVAA zette tijdens het eerste werkingsjaar enkele acties op met als specifiek doel het sensibiliseren rondom het belang van architectuurarchieven.

Er werd een folder ontwikkeld die de waarde van architectuurarchieven onderstreept én de werking van het CVAA toelicht. Verder omvat deze folder een oproep om architectuurarchieven te signaleren. Tot nu toe werd deze folder verspreid in het veld van de institutionele archiefbewaarders: archiefinstellingen, erfgoedverenigingen, onderwijs- en onderzoeksinstellingen, bibliotheken, ... Daarnaast werd de folder ook toegestuurd aan actoren uit het veld van de archiefvormers: alle Vlaamse praktiserende architecten (via mailing met tijdschrift A+), een aantal stedenbouwkundigen, landschapsarchitecten, ...

Het CVAA publiceerde een webpage op de website van het Vlaams Architectuurinstituut. Op deze webpage werd het belang van architectuurarchieven onderstreept en de missie van het CVAA toegelicht.

Medewerkers van het CVAA gaven lezingen aan onderzoeks- en onderwijsinstellingen (Tom Avermaete (archiefcoördinator), *Research in architectural theory and history by means of archives*, KULeuven, december 2004 – TU Delft, februari 2004) en op colloquia van professionele organisaties (Annelies Nevejans, (archivaris), *De waarde van architectuurarchieven: tussen cultuur en commercie*, studiedag VVBAD, september 2004).

Verder werd een artikel gepubliceerd over het belang van architectuurarchieven en de werking van het CVAA in de *Bibliotheek- en archiefgids* van de VVBAD. (Tom Avermaete, Annelies Nevejans en Bregje Provo, *Bibliotheek- en archiefgids*, 2004, nr. 4, pp. 15-18).

Het CVAA ventileerde ook enkele standpunten over architecturaal erfgoed (De Tijd, *Gentse Boekentoren moet publiek gebouw worden*, 4 februari 2004; Website Circus referentie)

Tenslotte was het Centrum Vlaamse Architectuurarchieven ook aanwezig op de Cultuurmarkt in Antwerpen op 29 augustus 2004.

I.2 Visie en algemene doelstellingen

Het beleidsplan vermeldt als een van de hoofdpodochten van het CVAA het sensibiliseren van architecten, overheden en het grote publiek omtrent de problematiek van architectuurarchieven.

Het CVAA moet de culturele waarde van architectuurarchieven aantonen en bevattelijk maken voor het brede publiek. De doelgroep bestaat uit (kunst)historici, architecten, journalisten, restauratoren, archivariissen, studenten, opdrachtgevers, eigenaars, overheden en de bouwsector.

Samenvattend kan men stellen dat tijdens het eerst werkingsjaar het merendeel van de sensibiliseringsacties van het CVAA waren gericht op archiefvormers en geïnstitutionaliseerde archiefbewaarders. Het gevoerde onderzoek naar de bewaarplaatsen van architectuurarchieven (zie IV.3.1) wijst echter uit dat nog vele architectuurarchieven in private handen zijn. De sensibiliseringsacties van het CVAA zullen zich tijdens het tweede werkingsjaar daarom vooral richten op de groep van private archiefbewaarders (architecten, erfgenamen of verzamelaars).

I.3 Concrete acties

I.3.1 Aanvullende acties voor verspreiding folder

De folder, die tijdens het eerste werkingsjaar werd ontwikkeld, zal in het tweede werkingsjaar verder worden verspreid. In aanvulling op de gerichte acties naar archiefvormers en -bewaarders van het eerste werkingsjaar, zal de folder tijdens 2005 vooral worden aangeboden aan het grote publiek. Hiervoor zal het CVAa aanwezig zijn op drie grote publieksevenementen: de Erfgoeddag (april 2005), de Cultuurmarkt (september 2005) en de dag van de architectuur (oktober 2005).

Het CVAa zal op verschillende manieren trachten in te spelen op de eigenheid van deze massamanifestaties, om zo op een optimale manier te sensibiliseren rondom architectuurarchieven.

Voor de Erfgoeddag beogen we een samenwerking met archiefinstellingen die belangrijke architectuurfondsen bezitten (vb. APA, AMSAB, ...). Tegen de achtergrond van het thema 'Gevaar' zal de kwetsbaarheid van de dragers binnen architectuurarchieven onder de aandacht van het groot publiek worden gebracht.

Voor de Cultuurmarkt wordt opnieuw een infostand uitgewerkt. Dit betekent dat naast het aanbieden van de eigen folder ook initiatieven van derden rondom architectuurarchieven (tentoonstellingen, lezingen, publicaties, ...) zullen worden bekendgemaakt. Daarnaast zal ook een medewerker van het CVAa uitleg verschaffen en vragen beantwoorden.

Voor de dag van de architectuur wordt gezocht naar een samenwerking met stedelijke of cultuurfilosofische archiefinstellingen, die het overkoepelende thema van de dag van de architectuur (op dit ogenblik onbekend) via archieven kunnen belichten.

I.3.2 Activeren van deelwebsite

De werking van het CVAa tijdens 2004 heeft heel wat nieuwe inzichten en informatie gegeneerd, die kunnen worden ingezet om derden te sensibiliseren over architectuurarchieven. Bovendien zal het CVAa vanaf 2005 starten met de invoer van informatie over Vlaamse architectuurarchieven in twee databanken: Archiefbank Vlaanderen en ODIS.

Vanuit beide perspectieven is het aangewezen dat het CVAa zijn webpage zou uitbreiden. Omwille van de hoge kosten voor opstart en structureel onderhoud, wordt geopteerd om geen volledig eigen website op te starten, maar wel een deelwebsite (enkele webpagina's) te ontwikkelen binnen de webstek van het Vlaams Architectuurinstituut.

Deze nieuwe deelwebsite zal allereerst als portaal dienen voor de informatie die werd verzameld in het kader van het Stafkaart onderzoek (zie IV.3.2.1). Dit betekent dat wellicht midden 2005 de Archiefbank Vlaanderen zal kunnen worden geconsulteerd op architectuurarchieven via de deelwebsite van het CVAa. Later zal ook de ODIS-databank op een gelijkaardige wijze kunnen worden doorzocht op architecten en architectuurverenigingen of –organisaties.

Voor de technische uitbouw van de deelwebsite zal een extern bedrijf worden gecontacteerd. De inhoud zal door het CVAa worden aangeleverd.

I.3.3 Debat voeren over architectuurarchieven

In 2004 heeft het CVAa een aantal malen deelgenomen aan het publieke debat over de waarde van het roerende en onroerende architecturale erfgoed. Dit gebeurde ondermeer naar aanleiding van de polemiek rond de Boekentoren in Gent (*De Tijd*, *Gentse Boekentoren moet publiek gebouw worden*, 4 februari 2004), de dag van de architectuur (forum <http://www.victoriadeluxe.be/wintercircus>). In 2005 zal deze debatfunctie op basis van concrete problemen en vragen worden gecontinueerd.

II. ACTIES RONDOM BEWAREN, ONDERZOEKEN EN ONTSLUITEN

II.1 Situatieschets

Vlaamse archiefinstellingen, musea en andere culturele instellingen bewaren en beheren reeds een enorme rijkdom aan architectuurarchieven. Soms bevinden deze waardevolle fondsen zich in een precaire toestand. De instellingen die hen beheren, beschikken soms over onvoldoende middelen, mankracht of expertise om architectuurarchieven optimaal te bewaren, te onderzoeken of te ontsluiten.

II.2 Visie en algemene doelstellingen

Vanuit de hoofddoelstelling van het CVAA om architectuurarchieven en de kennis erover duurzaam te bewaren, te ontsluiten en te valoriseren, wil het CVAA ondersteuning bieden bij het opvangen van deze problemen. Zoals in het beleidsplan werd vermeld wil het CVAA concrete acties opzetten om collecties maximaal te bewaren, te onderzoeken en te ontsluiten én architectuurstukken optimaal in te zetten voor kennisoverdracht.

Hiervoor werden drie programma's bedacht die op verschillende strategische niveau's een bijdrage leveren: partnerships, geïntegreerde projecten en een publicatiereeks (zie III.3.2, III.3.3, III.3.4).

Het **programma van de partnerships** neemt als vertrekpunt de precaire toestand (op het niveau van bewaren, ontsluiten of valoriseren) van een architectuurarchief of –archiefbestanden. Het betreft een programma dat projectmatig tewerk gaat en verschillende experts samenbrengt rondom afgebakende projecten. Het CVAA ziet mogelijkheden op vier niveaus:

- de verwerving en overdracht
- bewaring (conservatie/preservatie)
- inventarisatie (ordenen & beschrijven)
- ontsluiting

In overleg met de vragende partij bakent het CVAA eerst een project af in tijd en inhoud en brengt vanuit deze specifieke behoefte een aantal partners samen die kennis hebben over de afzonderlijke facetten van elk project. Het is de bedoeling dat alle betrokken partners voordeel hebben bij een dergelijke samenwerking.

Het **programma van de geïntegreerde projecten** van het CVAA vertrekt vanuit twee vaststellingen. Enerzijds is er de beperkte doorstroming van het recente architectuurwetenschappelijk onderzoek naar het grote publiek. Anderzijds hebben archiefinstellingen die architectuurarchieven bewaren vaak onvoldoende middelen om nieuw verworven fondsen bekend te maken en te ontsluiten. Deze lacunes beknotten niet alleen de cultuurhistorische kennis over het architecturale erfgoed, maar hypothekeren ook de hedendaagse architectuurpraktijk. Kwalitatieve renovatie of transformatie van gebouwen en stedelijke gehelen, steunt immers op een grondige kennis van het erfgoed. Bovendien fungeren historische projecten vaak als een achtergrond waartegen vandaag nieuwe en kritische architecturale benaderingen kunnen worden ontwikkeld.

De geïntegreerde projecten van het CVAA willen zich strategisch positioneren ten opzicht van deze twee lacunes. Ze willen een verband leggen tussen:

- wetenschappelijk onderzoek
- architectuurarchieven
- publiekswerking

De projecten hebben als doelstelling om deze verschillende elementen te integreren rondom een thema en vanuit zogenaamde sleutelprojecten (ontwerpen voor gebouwen of -gehelen). Ze confronteren recent wetenschappelijk onderzoek met belangrijke archiefstukken van Vlaamse architecten. De confrontatie resulteert telkens in een publieksmoment (tentoonstelling, lezingenreeks,...) dat is gericht op verspreiding van kennis over het architecturale erfgoed en een duurzaam product (catalogus, inventaris, ...) dat de kennis over het architecturale erfgoed blijvend vastlegt en een opstap biedt voor verdere ontsluiting en onderzoek.

II.3 Concrete acties

II.3.1 Gerichte projecten rondom bewaren: partnerships Van huffel, Isgour, De Pauw

De archieven van drie belangrijke Vlaamse architecten (Van huffel, Isgour, De Pauw) werden in bewaring gegeven aan respectievelijk een museum, een culturele instelling en een stadsdienst. De bestanden zijn slechts beperkt ontsloten, maar worden veelvuldig geraadpleegd. Het opzoeken en terugplaatsen van de stukken wordt erg bemoeilijkt door het ontbreken van een nummering en een goede toegang. Het behoort niet tot de basisopdracht en de mogelijkheden van de respectievelijke instellingen om aan deze problemen te verhelpen.

Het CVAa brengt tijdens een afgebakende periode een aantal partners samen rond dit probleem. Deze partners zijn elk afzonderlijk gespecialiseerd in een facet van het globale project, maar werken aan een geïntegreerd eindresultaat. In deze concrete casus zijn de volgende partners betrokken: de bewaarinstelling (geeft de problemen en mogelijkheden aan), de opleiding Master of arts in de Archivistiek: Erfgoed- en Hedendaags Documentbeheer (via stages wordt het archief geordend en ontsloten), experts architectuurgeschiedenis (hebben kennis over de architect, de genese van een ontwerp en de inhoud van het archief), conservatiedeskundigen (doen aanbevelingen over de bewaring van het archief),... Het CVAa zal bij elk partnership een coördinerende rol vervullen en het project actief begeleiden en ondersteunen met de kennis die het in huis heeft op het vlak van architectuur, architectuurgeschiedenis en archiefwetenschap. Het CVAa zal ook de kwaliteit van het project en de geboekte resultaten bewaken. Daarnaast zal de verzamelde kennis uit elke partnership duurzaam voor de toekomst worden vastgelegd door middel van een (digitale) publicatie van een inventaris, een monografie, een tentoonstellingscatalogus,...

Het welslagen van de partnerships is afhankelijk van de betrokken partners. Wanneer de genoemde archieven niet via stages geordend en ontsloten kunnen worden, kunnen de partnerships niet uitgevoerd worden.

II.3.2 Geïntegreerd project 'Wonen in Welvaart': onderzoek, thematische ontsluiting, expertise, sensibiliseren

Het geïntegreerde project 'Wonen in welvaart' behandelt de architectuur van het wonen in de periode 1950-1973. Er bestaat vandaag een grote architectuurhistorische belangstelling voor de experimenten rond wonen uit de jaren vijftig en zestig die vanuit de architectuur, het middenveld en de populaire media werden geïnitieerd. Jonge vorsers aan verschillende Vlaamse onderzoeksinstituten leggen zich op dit ogenblik toe op het thema van het wonen vanuit verschillende perspectieven (architectuurhistorisch, historisch, sociologisch, gender,...).

Tegelijkertijd stelt zich de vraag naar hoe we omgaan met de architecturale erfenis van de jaren vijftig en zestig. Vele experimentele woongebouwen en –projecten kampen immers met belangrijke bouwtechnische problemen. Vandaag moet worden beslist of voor deze gebouwen dure restauraties dienen te worden gestart, of dat het meer raadzaam is over te gaan tot afbraak en plaats te bieden aan nieuwe experimenten.

Tenslotte, worden op dit ogenblik de archieffondsen, gevormd in de jaren vijftig en zestig, aangeboden aan bewaarinstellingen. Naar aanleiding van het opdoeken van bureaus of het overlijden van architecten zijn er de voorbije jaren verschillende archieven aangeboden.

Tegen deze achtergrond initieert het CVAa in 2005 het project 'Wonen in welvaart'. Dit project beoogt de resultaten van recent wetenschappelijk onderzoek (architectuur- en kunstgeschiedenis, geschiedenis) en belangrijke archiefbestanden rondom het thema van het wonen op een kritische wijze bekend te maken aan een breed publiek. Het wil zo een bijdrage leveren aan het publieke debat over de architectuur van het wonen en over het belang van architectuurarchieven.

Dit gebeurt door middel van een geïntegreerd project (onderzoek, archieven, publiekswerking), waarin een aantal belangrijke woningen of woongehelen, ontworpen door Vlaamse architecten (1950-1973), centraal staan. Enerzijds vormen deze sleutelontwerpen de aanleiding voor het verzamelen en tonen van archiefbestanden en het opbouwen van fotodocumentatie. Anderzijds zijn deze sleutelontwerpen de concrete loci waarrond de vertaling van wetenschappelijk onderzoek plaatsvindt. Het resultaat is een tentoonstelling en catalogus waarin – aan de hand van concrete en herkenbare sleutelontwerpen

uit de jaren vijftig en zestig - verschillende perspectieven (architecturaal, stedenbouwkundig, sociologisch, cultureel, politiek, bouwtechnisch) op de thematiek van het wonen worden geopend. Het CVAA waakt erover dat dit project zowel resulteert in een publieksmoment (kennisverspreiding en sensibiliseren) als in een catalogus. Deze laatste verzamelt en verduurzaamt niet alleen de hedendaagse kennis over het wonen van de jaren vijftig en zestig, maar biedt ook een bijkomende toegang tot de bestanden in de verschillende archiefinstellingen.

II.3.3 Architectuurarchieven toegankelijk maken: Archiefbank Vlaanderen & ODIS

Om de informatie rondom architectuurarchieven te ontsluiten voor een breed publiek heeft het CVAA steekkaarten ontwikkeld zodat de gegevens over archiefbestanden of collecties gestructureerd worden vastgelegd. Deze steekkaarten zijn gebaseerd op de internationale archiefstandaard ISAD (G) en sluiten nauw aan bij de steekkaarten van Archiefbank Vlaanderen (<http://www.archiefbank.be>) en ODIS (<http://www.odis.be>). Het CVAA zoekt aansluiting bij deze initiatieven en wil als coördinator optreden voor de invoer van gegevens over architectuurarchieven. Het CVAA heeft het voorbije werkingsjaar aan Archiefbank Vlaanderen en aan ODIS de vraag gesteld om een interface te ontwikkelen die specifiek gericht is op architectuurarchieven en hun vormers. Deze interfaces zullen gedurende 2005 worden ontwikkeld en zullen toegankelijk worden gemaakt via de deelwebsite van het CVAA. Tijdens het tweede werkingsjaar wil het CVAA de verschillende instellingen die reeds architectuurarchieven bewaren aanzetten tot het bijdragen aan deze digitale databanken.

II.3.4 Partnership archief Vlaams bouwmeester

Eind 2004 loopt het mandaat van de eerste Vlaams Bouwmeester af. De activiteiten van de bouwmeester hebben geresulteerd in een omvangrijk architectuurarchief. Vanuit het team van de Vlaams Bouwmeester werd voorgesteld om een partnership uit te bouwen. De doelstellingen van deze partnership zijn het opstellen van een archiefschema, het ordenen, het beschrijven, het inventariseren en het toegankelijk maken van het archief. Het CVAA stelt in deze partnership zijn expertise over architectuurarchieven ter beschikking. Andere partners zijn de cel Informatiebeheer van het departement AZF en het Rijksarchief. De partnership zal van start gaan in 2005, maar loopt wellicht over meerdere werkingsjaren. De kosten van de partnership worden integraal gedragen door het departement AZF van de Vlaamse Gemeenschap. Aanvullend zou ook een aanbeveling kunnen worden gedaan aan een toekomstig bouwmeester om een dergelijk partnership verder te zetten.

Een van de hoofddoelstellingen van het Centrum Vlaamse Architectuurarchieven is een goede bewaring en ontsluiting van architectuurarchieven. Vanuit dit perspectief is het archief van de Vlaams Bouwmeester een bijzondere casus. Het archief (open oproepen, meesterproef,...) omvat immers vaak verschillende visies van ontwerpers op één cruciaal architecturaal vraagstuk. Deze karakteristiek maakt dat het archief bijzonder goed inzetbaar is binnen onderwijssituaties en publiekswerking, waarin niet één oplossing, maar juist verschillende architecturale stellingnamen tegenover één vraag worden belicht.

In 2005 zal het Centrum Vlaamse Architectuurarchieven deze karakteristiek van het archief van de Vlaams Bouwmeester aangrijpen om nieuwe modellen te ontwikkelen voor een actieve ontsluiting van architectuurarchieven.

III. KENNISOVERDRACHT

III.1 Situatieschets

Binnen Vlaamse archief- en onderzoeksinstituten is in de voorbije jaren belangrijke archivalische en architectuurhistorische kennis over architectuurarchieven gegenereerd. Al te vaak blijft die kennis echter beperkt tot de pagina's van het onderzoeksrapport of de eindverhandeling, de grenzen van de onderzoeksgroep of de muren van de instelling. Dit verhindert dat kennis resulteert in expertise of deskundigheid. Het verplicht archivariissen, onderzoekers of studenten om hun vakkennis telkens vanaf nul op te bouwen.

III.2 Visie en algemene doelstellingen

Zoals het beleidsplan vermeldt wil het CVAa hierin verbetering brengen. Het wil de wetenschap over architectuurarchieven verzamelen, verdiepen en verspreiden in functie van een bredere doelstelling: het beter bewaren en ontsluiten van architectuurarchieven en het opbouwen van expertise over het architecturale erfgoed.

Deze doelstelling wordt in de eerste plaats in praktijk gebracht door middel van het verlenen van advies aan archiefvormers en archiefbewaarders. Deze adviesverlening ging reeds van start tijdens 2004 en wordt gecontinueerd in 2005. Daarnaast bereidde het CVAa in 2004 de opstart van twee publicatiereeksen voor. Een eerste is gericht op archieftechnische vraagstukken rond het bewaren, ordenen, beschrijven en selecteren van architectuurarchieven. Archiefinstellingen en archiefvormers kunnen deze reeks als handleiding gebruiken om architectuurarchieven beter te beheren.

Een tweede reeks is architectuurhistorisch van aard en wil de kennis over het architecturale erfgoed toegankelijk maken voor een breder publiek. De publicaties uit deze reeks zullen bestaan uit een inventaris gekoppeld aan een monografische studie, of omkaderd door een begeleidend artikel.

Beide reeksen resulteren in duurzame producten die architectuurhistorische of archivalische kennis verzamelen en vastleggen. De architectuurhistorische reeks biedt bovendien een aantal kwalitatieve toegangen tot archiefbestanden en vormt dus een essentieel platform voor verdere ontsluiting of onderzoek.

III.3 Concrete acties

III.3.1 Expertiseverlening aan archiefvormers en archiefbewaarders

In 2005 zal het CVAA verder kennis en expertise over architectuurarchieven verzamelen door middel van acties, zoals de adviesraad, partnerships, geïntegreerde projecten en publicaties en het bijwonen van studiedagen, colloquia en workshops.

Daarnaast tracht het CVAA ook op de hoogte te blijven van internationale ontwikkelingen in de sector van de architectuurarchieven via haar actief lidmaatschap van de International Council on Archives (ICA) en de International Confederation of Architectural Museums (ICAM).

De verzamelde expertise zet het CVAA in bij het verlenen van advies aan archiefvormers en archiefbewaarders. In de eerste plaats neemt het CVAA de rol op zich van intermediair aanspreekpunt voor vragen omtrent ordening, bewaring, inventarisatie en valorisatie van architectuurarchieven.

Ondertussen wordt de informatie verder aangevuld met de bedoeling er in een later stadium een 'toolbox' uit te ontwikkelen voor archiefvormers. Dergelijke toolbox met praktische tips over ordening en bewaring zal via een (digitale) publicatie gecommuniceerd worden aan de doelgroep.

III.3.2 Bekendmaking en verspreiding van 'Handleiding voor architectuur- en atelierarchieven: inventarisatie'

Binnen de onderzoeksgroep architectuurgeschiedenis en monumentenzorg aan de KULeuven werd enkele jaren geleden archivalisch onderzoek gevoerd naar architectuur- en atelierarchieven (FWO – Max Wildersfonds). Dit onderzoek resulteerde ondermeer in een handleiding voor het inventariseren van architectuur- en atelierarchieven.

In 2004 heeft het CVAA acties ondernomen om de kennis uit de handleiding te vertalen naar een duurzaam product. De studie werd herwerkt, aangevuld en omkaderd en eind 2004 gepubliceerd. Begin 2005 zal het CVAA de communicatie rond en distributie van deze handleiding naar het doelpubliek (archiefinstellingen, archiefvormers, erfgoedverenigingen, opleidingen architectuur(geschiedenis),...) verzorgen.

III.3.3 Opstart architectuurhistorische publicatiereeks rondom archieven: Huib Hoste

Naast de archieftechische publicatiereeks, is het CVAA in 2004 ook gestart met een architectuurhistorische reeks. In 2005 zal binnen deze reeks een eerste publicatie verschijnen: een integrale inventaris van het oeuvre en de archieven van Huib Hoste. De archieven met betrekking tot het oeuvre van Hoste zitten verspreid bij verschillende bewaarinstellingen en privé-personen. De monografie over Huib Hoste brengt de verschillende deelarchieven virtueel samen en worden als één geheel beschreven.

Het CVAA is van mening dat een dergelijke integrale inventaris een wezenlijke en duurzame bijdrage zou zijn voor de ontsluiting van het moderne architecturale erfgoed in Vlaanderen. De inventaris is een essentieel element voor verdere consultatie en onderzoek. Daarnaast zal de inventaris ongetwijfeld ook een sensibiliserende functie vervullen.

III.3.4 Continueren van archivalische deelreeks: onderzoek naar 'bewaren' en 'ontsluiten'

De archieftechische publicatiereeks werd in 2004 aangezet met de uitgave van 'Handleiding voor architectuur- en atelierarchieven: inventarisatie' (cf. III.3.2). In 2005 wordt gestart met het onderzoek naar de vervolgdelen 'Bewaren' en 'Ontsluiten' binnen deze reeks. Deze aanvullingen gaan dieper in op respectievelijk de problematiek rond de materiële zorg van architectuurarchieven en het beschrijven van architectuurbescheiden. Het synthetiserend onderzoek dat aan de basis van deze publicaties ligt, wordt in 2005 opgestart. Dit onderzoek wordt niet uitgevoerd door het CVAA, maar door een derde onderzoeksinstelling. Het CVAA heeft binnen dit onderzoek de rol van lid van de klankbordgroep en coördinator. Tijdens 2005 zullen beide onderzoeken worden afgerond. De publicatie ervan wordt gepland voor 2006.

IV. COÖRDINATIE

IV.1 Situatieschets

Conform het beleidsplan startte het CVAa tijdens het eerste werkingsjaar met het verkennen en het in kaart brengen van het landschap van de architectuurarchieven in Vlaanderen. Vlaanderen kent reeds verschillende initiatieven rond architectuurarchieven. Daarnaast bewaren allerlei instellingen en personen architectuurarchieven.

In het beleidsplan wordt de coördinatie van het CVAa geformuleerd als een dubbele opdracht: enerzijds het in kaart brengen van de bewaarplaatsen van architectuurarchieven in de gevestigde bewaarinstellingen in Vlaanderen, het onderzoeken van de mogelijkheden voor verwerving, bewaring, ontsluiting en valorisatie van architectuurarchieven alsook het inventariseren van de wijze waarop architectuurarchieven ingezet worden in onderwijs en onderzoek. Anderzijds acties ondernemen die leiden tot samenwerking tussen de verschillende actoren die zich inlaten met architectuurarchieven. Met beide delen van de opdracht werd in 2004 aangevangen.

IV.2 Visie en algemene doelstellingen

Het beoogde eindresultaat van het inventariserende deel van de coördinatieopdracht is een Stafkaart Vlaamse Architectuurarchieven. Deze Stafkaart moet een handleiding zijn voor iedereen die op zoek is naar informatie rond architectuurarchieven en de overheid inzicht bieden in het landschap van architectuurarchieven in Vlaanderen. Het beoogde eindresultaat van de samenwerking tussen de verschillende instellingen is een betere bewaring, ontsluiting en valorisatie van architectuurarchieven.

IV.3 Concrete acties

IV.3.1 Inventarisatie en in kaart brengen van gegevens

IV.3.1.1. Continueren onderzoek Stafkaart Vlaamse Architectuurarchieven

De informatie die verwerkt wordt in de Stafkaart Vlaamse Architectuurarchieven wordt in 2005 verder bijgewerkt en aangevuld. Het onderzoek naar de bewaarplaatsen van architectuurarchieven wordt verder uitgediept en verfijnd. Midden 2005 moet een eerste (niet exhaustief) overzicht van het landschap van Vlaamse architectuurarchieven voor handen zijn. (zie IV.3.1.2)

IV.3.1.2 Publicatie Stafkaart Vlaamse Architectuurarchieven

De Stafkaart Vlaamse Architectuurarchieven krijgt de vorm van een rapport in drie delen.

Een eerste deel zal een overzicht bieden van de geïnventariseerde archiefbestanden. Onder de vorm van een repertorium met een alfabetisch overzicht van de archiefbestanden van architecten, stedenbouwkundigen, verenigingen,... zal informatie ter beschikking worden gesteld met verwijzingen naar literatuur en archiefbronnen.

In een tweede hoofdstuk wordt ingegaan op verschillende grote categorieën van architectuurarchieven zoals archieven van architectuurwedstrijden, wederopbouw, koloniale architectuur, coöperatieven, architectuuronderwijs, sociale huisvestingsmaatschappijen,....

De kritische evaluatie en analyse van de gegevens uit de eerste twee hoofdstukken, aangevuld met informatie over de methoden van inventarisatie, bewaring en ontsluiting binnen de bewaarinstellingen, zullen in een derde hoofdstuk worden gepresenteerd.

De gegevens uit de eerste twee hoofdstukken zullen on line gepresenteerd worden zodat ze eenvoudig aangevuld of bijgewerkt kunnen worden. Aangevuld met de kritische evaluatie uit het laatste hoofdstuk wordt het gehele verkennende onderzoek in 2005 gepubliceerd onder de vorm van een rapport.

Deze Stafkaart Vlaamse Architectuurarchieven zal een eerste verkennend overzicht bieden van de bewaarplaatsen van Vlaamse architectuurarchieven en van de aanwezige expertise inzake ordening, bewaring en ontsluiting van architectuurarchieven.

IV.3.2 Samenwerking tussen archiefinstellingen

De samenwerking tussen de verschillende archiefinstellingen heeft tijdens het werkingsjaar 2004 vooral vorm gekregen door middel van een adviesraad (3 bijeenkomsten) waaraan verschillende lokale en internationale actoren deelnamen. In 2005 worden een aantal nieuwe acties ondernomen die samenwerking bevorderen.

IV.3.2.1 Databank Vlaamse Architectuurarchieven

Een eerste wijze waarop de verschillende bestaande bewaarders van architectuurarchieven zullen kunnen samenwerken is door middel van hun inbreng aan de gezamenlijke databank architectuurarchieven op de deelwebsite van het CVAa. (zie I.3.2)

IV.3.2.2 Project 'Wonen in Welvaart'

Een andere actie waardoor concrete samenwerking tussen bewaarinstellingen en onderzoeksgroepen zal ontstaan is het geïntegreerd project 'Wonen in Welvaart'. (zie IV.3.2.2)

IV.3.2.3 Organisatie van informele adviesraad

In 2004 heeft de adviesraad vooral gefungeerd als klankbord voor het onderzoek in functie van de Stafkaart Vlaamse Architectuurarchieven. In 2005 wordt de formule van de informele adviesraad gecontinueerd, maar wordt de focus geleidelijk verlegd naar mogelijke scenario's voor samenwerking tussen de verschillende bestaande instellingen en instituten.

V. PROCEDURES VOOR VERWERVING

V.1 Situatieschets

De werking van het CVAa heeft tijdens 2004 reeds interesse gewekt bij archiefbewaarders en -vormers. Het CVAa kreeg meerdere architectuurarchieven aangeboden. Wellicht zal dit aanbieden van archieven de komende jaren nog toenemen. De vraag naar de omgang met deze archieven in termen van verwerving, bewaarplaats en selectie dringt zich op.

V.2 Visie en algemene doelstellingen

Zoals het beleidsplan vermeldt, wil het CVAa procedures opzetten om archiefstukken te verwerven en een visie ontwikkelen over de bewaarproblematiek van toekomstige archiefstukken. Er moet een visie worden ontwikkeld over de procedure voor het bepalen van welke architectuurarchieven dienen te worden bewaard (bewaarprofielen), over de meest geschikte bewaarplaatsen en over eventuele selectie.

V.3 Concrete acties

V.3.1 Onderzoek naar criteria voor verwerving en waardebeoordeling

Het CVAa zal in 2005 een onderzoek naar de criteria voor verwerving en waardebeoordeling van architectuurarchieven voorbereiden. Er zal een onderzoek worden voorbereid dat ondermeer ingaat op de modellen en procedures die in binnen- en buitenland door archiefinstellingen worden toegepast. Dit onderzoek wordt in 2006 uitgevoerd. In een volgend stadium zullen uit dit onderzoek richtlijnen voor verwerving en waardebeoordeling van architectuurarchieven worden gedistilleerd.

VI. COMMUNICATOR EN BEMIDDELAAR

VI.1 Situatieschets

Er worden rond (architectuur)archieven en erfgoed talrijke nationale en internationale initiatieven genomen. Het voorbije werkingsjaar heeft het CVAa het veld van de Vlaamse architectuurarchieven vertegenwoordigd op verschillende professionele en publieke fora.

VI.2 Visie en algemene doelstellingen

Zoals het beleidsplan vermeldt, wil het CVAa als communicator en bemiddelaar fungeren tussen alle mogelijke actoren die met architectuurarchieven in aanraking komen. Het CVAa definieert deze rol van communicator en bemiddelaar zowel op een nationaal als op een internationaal niveau.

VI.3 Concrete acties

VI.3.1 Adviesraad

De functie van communicator en bemiddelaar tussen nationale en internationale actoren die zich inlaten met architectuurarchieven krijgt in de eerste plaats vorm door middel van de informele adviesraad. Ook in 2005 zullen drie tot vier van deze adviesraden worden georganiseerd. (zie IV.2.3.3)

VI.3.2 Vertegenwoordiger in verschillende overlegorganen

Het CVAa geeft in 2005 invulling aan zijn rol van communicator en bemiddelaar door het veld van de architectuurarchieven te vertegenwoordigen in verschillende nationale en internationale overlegorganen:

- VVBAD/AHD (Vlaamse Vereniging voor Bibliotheek, Archief- en Documentatiewezenen / Sectiebestuur Archief en Hedendaags Documentbeheer)
- Adviesraad Archiefbank Vlaanderen
- Programmacommissie OKV (Openbaar Kunstbezet in Vlaanderen)
- KAPA (Kring van Archivarissen in de Provincie Antwerpen)
- ICA/SAR (International Council on Archives / Section on Architectural Records)
- ICAM (International Confederation of Architectural Museums)